

JERZY SMYKAŁA

Sprawozdanie z międzynarodowego symposium naukowego pt. “Administracja lasów państwowych, a ochrona przyrody”

Report from the International Scientific Symposium on “Administration of State Forests and Nature Protection”

Cel symposium

Symposium zorganizowane zostało w dniach 26–30.09.1993 przez Zakład Urządzania Lasu Instytutu Badawczego Leśnictwa przy ścisłej współpracy z Katedrą Zarządzania Gospodarką Leśną i Polityki Leśnej Uniwersytetu w Wiedniu w ramach grupy roboczej IUFRO S6-12-02 — “Zarządzanie lasami w Europie”.

W symposium uczestniczyli przedstawiciele nauk leśnych i praktyki z 10 krajów europejskich (Austria, Bułgaria, Czechy, Finlandia, Łotwa, Niemcy, Polska, Słowacja, Szwajcaria i Węgry).

Celem symposium była wymiana poglądów i doświadczeń w zakresie:

- zależności pomiędzy państwową administracją leśną, a administracją ochrony przyrody,
- zadań i kompetencji administracji lasów państwowych w zakresie ochrony przyrody,
- sposobów realizacji zadań ochrony przyrody w lasach państwowych i zarysowującej się tendencji tworzenia dodatkowych — równoległych do państwowej administracji leśnej — struktur zarządzania ochroną przyrody,
- konieczności i możliwości zharmonizowania zadań lasów państwowych z celami ochrony przyrody,
- potrzeby nowelizacji zasad zagospodarowania lasów i eliminowanie w stopniu maksymalnie możliwym, zrębowego sposobu gospodarowania.

Po otwarciu symposium przez Kierownika Zakładu Urządzania Lasu Instytutu Badawczego Leśnictwa — dr. Jerzego Smykałę i powitaniu wszystkich uczestników zabrał głos

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa prof. dr hab. **Andrzej Grzywacz**, akcentując m. in.:

- aktywną rolę rządu w stworzeniu koncepcji spójnego ekologicznie systemu obszarów chronionych przez powoływanie nowych parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, terenów chronionego krajobrazu, a także przez tworzenie i utrzymywanie terenów zieleni w miastach i wsiach,
- fakt ustawowego uregulowania w Polsce zależności między administracją leśną, a administracją ochrony przyrody, które są niezależnymi, a współpracującymi ze sobą administracjami,
- zadowolenie z możliwości wymiany poglądów i doświadczeń w skali europejskiej w zakresie zadań i kompetencji państwowej administracji leśnej w dziedzinie ochrony przyrody.

Przed częścią referatową informację nt. "Stan lasów w Polsce" wygłosił Dyrektor Generalny Lasów Państwowych mgr inż. **Andrzej Rodziewicz**, przedstawiając m.in.:

- ocenę stanu zdrowotnego i sanitarnego lasów i wynikających stąd konsekwencji gospodarczych,
- wzrastające zagrożenie lasów przez czynniki biotyczne (owady, grzyby pasożytnicze), abiotyczne (pożary, wiatry itp.), a przede wszystkim przez zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego pochodzenia przemysłowego, komunalnego i komunikacyjnego,
- przeciwdziałania podejmowane przez Lasy Państwowe na rzecz łagodzenia skutków szkodliwego oddziaływania różnych czynników,
- zamierzenia w zakresie zalesienia gruntów wyłączonych z produkcji rolnej, z powodu jej nieopłacalności, w powiązaniu z planowaniem przestrzennym.

Część robocza (referatowa) Symposium

Na symposium wygłoszone zostały następujące referaty z poszczególnych krajów:

Niemcy

Dr Heinz Abel: Współpraca państwowej administracji leśnej z organami ochrony w kraju związkowym Nadrenii-Palatynatu.

Dr Heinrich Hess: Wypracowane w Turynгии metody współpracy pomiędzy administracją lasów i organami ochrony przyrody.

Dr Uwe Meier: Praktyczna współpraca administracji lasów Berlina w zakresie ochrony przyrody z mediami publicznymi, organizacjami ochrony przyrody, ekologami i politykami.

Dr Heiko Ripken: Zadania i organizacja administracji leśnej i ochrony przyrody w cennych dla ochrony przyrody obszarach leśnych dolnej Saksonii.

Prof. dr hab. Werner Schumacher: Leśnictwo a ochrona przyrody w Badenii-Wirtembergii.

Dr Georg Volquardts: Świadczenia administracji lasów na rzecz ochrony przyrody na przykładzie kraju związkowego Szlezwika-Holsztynu.

Dr Adolf Zerle: Gospodarka leśna albo ochrona przyrody, albo gospodarka leśna zbliżona do wzorców naturalnych.

Finlandia

Dr Pentii Roiko-Jokela: Gospodarka leśna Finlandii a ochrona przyrody.

Austria

Dr Edwin Plattner: Wkład administracji leśnej w ochronę terenów o szczególnych walorach przyrodniczych.

Polska

Prof. dr hab. Andrzej Grzywacz: Zarządzanie ochroną przyrody w Polsce.

Prof. dr hab. Andrzej Klocek: Ekonomiczne dylematy ochrony i użytkowania środowiska leśnego.

Słowacja

Prof. dr hab. Josef Tutka: Instrumenty ochrony i oddziaływania na przyrodę w Słowacji ze szczególnym uwzględnieniem leśnictwa.

Szwajcaria

Dr Gotthard Bloetzer: Organizacja administracji leśnej i administracji ochrony przyrody w Szwajcarii.

Republika Czeska

Dr Jiri Matejcek — Dr Jiri Skoblik: Stabilizacja i zagrożenia lasów — zadania i środki państwowej administracji leśnej w trwałym zachowaniu lasów.

Dr Karel Pulkrab — Dr Sisak Ludek: Instrumenty ekologicznej i ekonomicznej trwałości lasów w Republice Czeskiej.

Węgry

Dr Botond Hejj: Ograniczenia gospodarki leśnej z powodu wymagań ochrony przyrody.

Dr Benjamin Illyes: Administracja leśna i administracja ochrony przyrody na Węgrzech.

Stwierdzenia i wnioski

Przedstawiona w wymienionych referatach problematyka dotycząca zależności, zadań i kompetencji państwowej administracji leśnej w zakresie ochrony przyrody, ożywiona i nie pozbawiona akcentów kontrowersyjnych dyskusja, pozwala na sformułowanie następujących stwierdzeń i wniosków.

- Wszystkie państwowe administracje leśne w Europie dostrzegają daleko idącą zbieżność celów gospodarki leśnej z zadaniami ochrony przyrody. Państwowa administracja leśna nie powinna być ograniczona wyłącznie do zapewnienia ciągłości i trwałości produkcji surowca drzewnego lecz aktywnie włączać się w realizację celów ochrony przyrody w lasach.
- Produkcja surowca drzewnego jest ze względów społecznych, gospodarczych i ochrony środowiska naturalnego nie kwestionowaną koniecznością i nie powinna być realizowana na poziomie minimalnym lecz na wysokim, maksymalnie możliwym z przestrzeganiem zasady najwyższej opłacalności. Produkcja drewna powinna się jednak odbywać w zharmonizowaniu i z pełnym respektowaniem zadań ochrony przyrody — z ochroną gatunkową roślin i zwierząt włącznie.
- Dostrzegalne tendencje do administracyjnego podporządkowania większych obszarów leśnych, wykazujących w wyniku racjonalnie prowadzonej gospodarki leśnej duży stopień naturalności (np. parki krajobrazowe, tereny chronionego krajobrazu) organom ochrony przyrody i pozostawienia w gestii państwowej administracji leśnej głównie produkcję surowca drzewnego, ze zróżnicowanym zakresem ograniczeń w użytkowaniu lasu, należy stanowczo odrzucić i konsekwentnie się przeciwstawiać. Odpowiedzialność za spełnianie przez lasy wszystkich funkcji (ochronne, socjalne i gospodarce) z uwzględnieniem zadań w zakresie ochrony przyrody jest niepodzielna.
Nie dotyczy to parków narodowych, których cele, specyfika itp. uzasadniają istnienie odrębnej administracji.
- Państwowa administracja leśna jest w zasadzie przygotowana merytorycznie do realizacji celów ochrony przyrody w lasach. Zasady gospodarki leśnej oparte na wzorcach zbliżonych do "naturalnych" znajdują pełną akceptację leśników i są w coraz to większym zakresie stosowane w praktyce; czynią one zadość wymaganiom ochrony przyrody.
- Efektywna współpraca państwowej administracji leśnej z organami ochrony przyrody jest nieodzowna; harmonijna współpraca wymaga jednak czasu, cierpliwości i wzajemnego zaufania co ułatwi rozwiązanie sporów kompetencyjnych.
- W realizacji celów ochrony przyrody w leśnictwie niezbędna jest osłona naukowa. Przedmiotem badań naukowych w zakresie ochrony przyrody powinien być las jako układ dynamiczny, a nie tylko poszczególne komponenty ekosystemu leśnego. Badania naukowe powinny wyjaśniać współzależności i wzajemne uwarunkowania poszczególnych elementów ekosystemu leśnego i konsekwencje wynikające z ich ignorowania, a nie zajmować się głównie ochroną gatunkową roślin i zwierząt w lesie.
- Rezerwy ściśle, tj. wyłączone spod działalności gospodarczej leśnika mniejsze lub większe powierzchnie leśne i podlegających ze względu na ich walory przyrodnicze — ściślej ochronie, należy wyodrębnić z rozwagą i w rozmiarze niezbędnym, uzasadnionym i warunkami przyrodniczymi i ekonomicznymi.

- Realizacja celów ochrony przyrody w lasach stwarza określone problemy ekonomiczne. Spełnianie przez państwową administrację leśną wciąż wzrastających zadań w tym zakresie uwarunkowane jest posiadaniem określonych i niemałych środków finansowych, których leśnictwo państwowe, a tym bardziej prywatna gospodarka leśna, nie są w stanie we własnym zakresie wygospodarować. Nieodzowne są zatem ekonomiczne, profesjonalne instrumenty umożliwiające określenie wielkości nakładów poniesionych na cele związane z ochroną przyrody i analizę ich efektywności.
Dopóki świadczenia leśnictwa na rzecz ochrony przyrody nie uzyskają “rynkowej ceny” konieczne są dotacje budżetowe.
- Przy ograniczonych możliwościach finansowania przez budżet zadań z zakresu ochrony przyrody w lasach szczególnego znaczenia nabiera ich racjonalne wykorzystanie. Istotną pozycję w strukturze nakładów zajmują koszty personalne. Państwowa administracja leśna dysponuje gęstą siecią terenowych placówek i w zasadzie stabilną strukturą zarządzania lasami. Dlatego też jest predysponowana do bardziej efektywnego spełniania dodatkowych zadań z zakresu ochrony przyrody w porównaniu do tworzonych aktualnie, równoległych struktur zarządzania ochroną przyrody.
Tworzenie dodatkowych struktur, równoległych do struktur państwowej administracji leśnej, jest rozwiązaniem bardzo kosztownym i stwarzającym problemy koordynacyjne i kompetencyjne. Konieczność wzbogacenia państwowej administracji leśnej specjalistami z zakresu biologii i ekologii jest nieodzowna.
Racjonalnym rozwiązaniem jest natomiast powołanie regionalnych i krajowych organów ochrony przyrody i powierzanie im kompleksowej koordynacji i kontroli realizacji zadań ochrony przyrody we wszystkich dziedzinach gospodarczej działalności człowieka; do zadań ich należałoby m.in. opracowanie programów ochrony przyrody, wypracowanie podstaw prawnych do ich realizacji oraz zgromadzenia niezbędnych środków finansowych.
- Szczególną rolę w zakresie planowania hodowlano-ochronnego w lasach państwowych spełniają plany urządzenia lasu opracowywane przy aktywnym współdziałaniu organów ochrony przyrody.

Summary

A IUFRO S6.12.02 Working Group symposium was held at the Forest Research Institute in Warsaw in September 26–30, 1993, on “Administration of state forests and nature protection” with participation of representatives of forest science and practice from 10 European countries (Austria, Bulgaria, Czech Republic, Finland, Latvia, Germany, Poland, Slovakia, Switzerland, and Hungary).

The aims of the symposium were as follows: exchange of views and experience in relations between state forest administration and nature protection administration; tasks and competences of state forest administration in the field of nature protection; and substantiality for possible creation of new structures for nature protection management, being parallel to state forest administration.

The following findings and conclusions resulting from the presented reports, discussed lively and with controversions, may be listed:

- responsibility for nature protection in forests bears an integral character,
- state forest administration can and should overtake the domain of nature protection in forests,
- forming of additional structures for nature protection management, being parallel to state forest administration is to be avoided as very expensive and unrational,
- wood production is necessary from economic, social, and environmental points of view, and it should be carried out at a highest level possible, with account on nature protection requirements,
- science should treat the forest as a dynamic system; it should study interrelations between individual components of the forest environment, and not to consider animal and plant species protection in forest as the first priority.